LITERATURA STRAINA

RACINE

Moartea lui Ipolit

DIN PHEDRA

SCENA V

Tezeu aiurit.

Oenona-i moartă,... Fedra se 'ndrumă spre mormânt ?
...Pe fiul meu chemați-l să-și spue apărarea,
Să vie să-mi vorbească ; îi dau toat'ascultarea !

(Singur)

Nu prăvăli asupră-mi, Neptun, funestu-ți dar !
Oprește-te, respinge-mi cerutul soartei zar...
Poate-am crezut prea iute un vicleșug de slugă,
Si-am ridicat prea grabnic, spre tine, brat și rugă !

SCENA VI

Tezeu, Teramen

Tezeu, cu înfrigurare crescândă

A! Tu ești Teramene ? Dar, unde-i fiul meu ?
Eu ți l'am dat în pază din frageda-l pruncie.
Dar ce sunt aste lacrimi ? Ce mi se 'ntâmplă mie ?
Ce face el ?

Teramen

O! grije târzie fără rost!
Vai ! Ipolit acuma e-o umbră care-a fost !

Tezeu

Zei !

Teramen

Am văzut cum moare cel mai iubit din oameni,
Și cel mai puțin culpeș, de-ar fi ca să-l asameni
Ori cui !

Tezeu

E mort copilu-mi ? Când vream la sân să-l strâng,
Mă osândiră zeii, la căpătâi să-l plâng ?
Dar ce blestem mi-l smulse ? ce trăznete, ce genii ?

Teramen

Abia eșiam, stăpâne, pe porțile Trezenii...
El sta în car; străjenii, în preajma-i, abătuți,
Veneau cu frunți plecate, de-asemeni triști, tăcuți,
Cu gândul dus aiurea, pe drumul spre Mycene,
Lăsase hățu'n voe pe cai, s'atârne-a lene.
Fugarii, altă dată mai sprinteni, deobicei,
Și mai voioși sub mâna stăpânului, — chiar ei,
Acum, cu ochii tulburi și coama plângătoare,
Păreau că simt ce jale pe Ipolit îl doare !
Când, deodată'-un țipăt din fund adânc de mări
Cutremură văzduhul tihnitei depărtări,
Și din pământ răspunse un glas gemând de tunet
Prelung, din bolți de ocne dând beznelor răsunet.
In trup, ni-i până'n inimi tot sângele 'nghețat.
Tintind urechi, și coama sbârlindu-și, — caii-au sfat!
Din largul mării, blocuri enorme rupte scapă
Și'n fierbere tot crește un munte 'nalt de apă.
S'apropie, se sfarmă și-asvârle pe uscat,
Prin valuri spumegânde un monstru 'nfricoșat :
Țâșnesc din fruntea-i largă îngrozitoare coarne
Și'n solzi de-aramă trupu-i începe să se'ntoarne.
E-o scorpie cu chipul de taur furtunos
Ce șoldu-și încovoaie în ritmu-i lunecos
Se sgudue tot prundul de groaznicul lui geamăt,
Și cerul și pământul cuprinse ca de freamăt
Se 'ntunecă 'nainte-i... E aerul ciumat,
Iar valul ce-l aduse se 'ntoarse 'nspăimântat !
Toți fug, toți simt curajul că nu-și mai are rostul
Și 'ntemplul de alături își caut' adăpostul.
Dar Ipolit, vlăstarul vitejilor semeți,
Oprește armăsarii, ia tolba cu săgeți
Pășește spre balaur, și-armat c'o lance lungă,
Nu șovăe o clipă în coaste să-l străpungă.
De chinuri și turbare balaurul sărind,
Se svârcole și cade lâng'armăsari răcnind!
Deshide-o gură 'n flăcări, vulcan scuipând sălbatec,
I-acoperă de sânge, funingine, jăratic,!
Inspăimântați, ciulindu-și urechi, în trap nebun,
Iau razna ! Nu ascultă de frâu nici de stăpân.
In opintiri zadarnici stăpânul se consumă,
In vreme ce zăbala lor, sângeră de spumă.
Se zice, un zeu însuși, a fost văzut c'un bold,
In goana lor, năpraznic cum 'i înțepa în șold.
Spre stânci prăpăstioase se prăvălesc năvală
Dar osia trozește, s'a frânt, — și 'nvălmășală
El vede caru 'n țăndări cum sboară sfârâmat,
Și însuși cade 'n hățuri sub oiște împedicat.
Iertați-mă... mă 'năbuș... Dar ce-am văzut 'nainte
Imi umple ochii 'n lacrimi ori când mi-aduc aminte.
Văzui, văzui pe bietul, nefericitu-ți fiu,
De caii ce-i hrănise cu drag, — târât de viu !
....Se 'ncearcă biet să-i cheme, dar glasu-i i'nspăimântă,
Și fug; — el tot e-o rană, — un brat, o mână frântă...
De țipetele noastre văzduhu-i răscolit; —
Când vijelia goanei se potoli 'nsfârșit,
S'opriră nu departe de vechile morminte
In care-i dorm străbunii — pioase moaște sfinte.
Alerg plângând și straja sosește 'n urma mea.
Pe dâra lui de sânge, sărmanul, ne chema !
Și stâncile-s stropite; — măceșii au bobițe
Ce picură, — iar spinii, din părul lui șuvițe...
Ajung îl strig pe nume, el mâna-i întinzând
Clipește-un ochiu de ghiață ce 'nvineți curând.
„Zeii-mi răpesc — șopti el — o viață nepătată.
„Aibi grije de-Aricia, — sărmana, scumpă fată !
„Prieten drag, când tata, târziu, dezamăgit
„Plângându-mă, vedea-va ce pără m'a jertfit,
„De-o vrea să 'mpace umbra-mi, ce veșnic tristă fi-va,
„Tu spune-i să se poarte blând, dulce, cu captiva.
„Să-i dea..." și-atunci cuvântu-i cu sufletu-a sburat.
Și rămăsei în brațe c'un leș desfigurat,
Trist semn al unei furii cerești ce prada-și paște,
Și-atât de frânt, că tatăl lui nu l'ar mai cunoaște !

Tezeu

Nădejdea mea, copilul meu drag..., cum mi te-au smult!
O! zei! cruzimea voastră m'a ascultat prea mult.
Ce chin, în asfințitul vieții mă sfâșie !

Teramen (după o reculegere)

Atunci, sosi de față sfioasa Aricie
Venea—fugind stăpâne de ochiul tău sever —
Ca să-l primească 'n templu drept soț ales de cer.
Ajunge; vede iarba 'nroșită, fumegândă
Și — grozăvie pentru inima ei plăpândă —
Zărește un amestec de trup mototolit....
Dar ochilor nu crede; se uită buimăcit,
Și nezărind pe-acela ce inima-i iubește
Il pare că aevea îl vede, îi vorbește...
...Ci pricepând în urmă că-i mort în fața ei,
Aruncă jalnic ochii, întrebători, spre zei.
Apoi gemând pierdută, aproape înghețată,
Picioarele-i cuprinde și cade leșinată.
Ismena lângă dânsa, în hohote plângând
O tot chema la viață — la chinuri mai curând!
Eu, blestemând lumina ca pe o suferință,
Ti-aduc împărtășirea din ultima-i dorință
Ca să-mi desleg din suflet o grije ce mi-a dat,
Când inima-i, de-a bate la pieptu mi a 'ncetat.
Dar... văd că vine 'ncoace dușmana lui de moarte....

D. NANU

Rabindranath Tagore

Din Amintiri

Ploile și toamna

După calendarul indian, fiecare an se găsește sub înrâurirea câte unei planete.

Tot astfel am observat că asupra fiecărei epoci din viața mea a avut precădere câte un anotimp.

Când mă gândesc la epoca copilăriei, anotimpul ploilor îmi umple amintirile.

O ploae mare a inundat cerdacul casei noastre.

Toate ușile odăilor sunt închise. Peari, bătrâna servitoare, vine din piață cu coșul plin de legume. Leoarcă de apă înaintează prin băltoacă. Și eu, în culmea bucuriei, alerg fără nici o noimă, în fuga mare, d'alungul cerdacului.

Sau mă găsesc la școală. Școala este într'o sală cu coloane mari, închisă spre curte cu paravane de împletituri. Nor după nor s'a îngrămădit, în toată după amiaza, și acum tot cerul este acoperit.

Pe când privim în aer, începe să plouă ; tunetul bubue prelung ; fulgerile străbat spațiul, din loc în loc, ca și când o nebună l'ar sfâșia cu unghiile. Peretele de împletituri tremură și se sbate, s'ar zice că vântul ar căuta să-l arunce peste noi.

In cărți nu mai vedem nimic. Profesorul ne dă voe să le închidem. Și pe când furtuna urlă și se deslănțue noi stăm cu picioarele bălăbănind. Iar sufletul meu scapă și fuge departe spre țărâmul pe unde trece prințul din basmele cu zâne.

In adâncimea nopților de *Sravan* 1), sgomotul pârâitor al ploaei pătrunde prin leasa pirotelei mele și mă umple de o odihnă plăcută, mai adâncă de cât somnul. Când tresar, câte odată, rog cerul ca ploaia să țină până la ziuă, ca ale'a noastră să fie înnecată și scara elesteului să ajungă sub apă până la ultima treaptă.

In opera tinereții, încă, toamna ajunge de-mi stăpânește viața. Zilele îmi apar sub lumina străvezie a bucuriilor de *Asvin* 2).

In aurul topit al soarelui de toamnă, resfrânt de verdeața umedă de rouă, eu merg d'alungul privdorului compunând un cântec în felul Jogiyei :

In această lumină a dimineții nu știu ce vrea inima mea.

Ziua înaintează. Gongul casei răsună. E miezul zilei. Clipa s'a schimbat, dar sufletul meu plin încă de muzică nu găsește loc nici pentru lucru, nici pentru datorie. Și cânt :

Ce joc copilăresc e acesta, inima mea, care te ține absorbită ore întregi fără nici o țintă.

După amiază, întins pe covorul alb din iatacul meu, încerc să fac desenuri pe un caiet, nu ca să lucrez ceva, dar ca să mă joc, de plăcerea de a desena unele lucruri.

In acest timp ziua senină de toamnă pătrunde prin pereții iatacului și îl umple ca pe o cupă de o băutură îmbătătoare și aurită. Nu știu de ce toate zilele acestei epoci îmi apar ca copleșite de acest cer de toamnă și de lumina lui.

Toamna e care coace cântecele mele, după cum coace grâul pentru secerător, toamna e care umple hambarele de bucurii , toamna e care înneacă de veselie fără margini sufletul meu, ușurat de orice povară, bucurându-se de cântecele și poveștile pe care le născocește.

Iată prin ce se deosibesc aceste două anotimpuri însemnate ale copilăriei și adolescenței mele. In timpul celei dintâi e felul naturei care mă stăpânește și mă înlănțue prin nenumăratele ei arătări; în timpul celei de a doua, e sărbătoarea care se desfășoară, arătarea lumei oamenilor.

Jocurile norilor, ale luminei, rămân pe ultimul plan. Sufletul meu se umple de murmure de bucurie și de durere omenească.

Căci ochii noștri sunt cei cari dau expresia gânditoare a albastrului cer de toamnă, este nostalgia noastră care trece în bătaia adierelor ei.

Poemele mele au bătut la ușile oamenilor. Use după ușe se întredeschide, casă după casă. De câte ori nu te reîntorci neaducând altceva, decât amintirea luminei unei ferestre pe care ai văzut-o, sau a unui flaut care cânta înapoia ușei unui palat. Pentru ca schimbul să se poată face, trebue ca sufletul să întâlnească un suflet, voința să se măsoare cu o voință, biruind o mulțime de piedici. Adâncul făpturei noastre în luptă cu piedicile se avântă, se înalță, țâșnește în râs sau în lacrimi și străbate vârtejurile, al căror curs e greu de prevăzut.

trad. de GEORGE ULIERU

1) *Sravan*, anotimp care corespunde lunilor Iulie și August, timpul culminant al ploilor.

2) *Asvin*, luna în care corespunde lui Septembrie și Octombrie, timpul vacanțelor lungi în Bengal.

MAETERLINCK

Despre fericire

Eu nu susțin că destinul este drept, că el răsplătește pe cei buni și pedepsește pe cei răi. — Care suflet ar putea să se mai socotească bun, dacă răsplata i-ar fi sigură? Dar noi suntem cu mult mai nedrepți decât însuși destinul, atunci când îl judecăm. Noi nu vedem decât nefericirea înțeleptului; căci cu toții știm ce este nefericirea; dar noi nu-i vedem fericirea, căci pentru a-i putea cunoaște fericirea, — ar trebui să fim tot atâta de înțelepți ca înțeleptul, al cărui destin vrem să-l cântărim.

* * *

Atunci când un om cu sufletul josnic încearcă să măsoare fericirea unui mare înțelept, această fericire fuge întocmai ca apa printre degetele sale; dar în mâna unui alt înțelept, ea devine tot atât de tare, tot atât de strălucitoare ca aurul.

* * *

Se întâmplă uneori ca nefericirea înțeleptului să semene cu nefericirea unui alt om, dar fericirea să nu aibă nici o asemănare cu ceeace se chiamă fericirea aceluia care nu este înțelept. Căci sunt mult mai multe ținuturi necunoscute în domeniul fericirei decât în domeniul nefericirei. Nefericirea veșnic a avut acelaș glas, dar fericirea face cu atât mai puțin sgomot, cu cât devine mai adâncă.

* * *

Atunci când punem nefericirea într'unul din talgerele balanței, fiecare din noi așează în cellalt talger ideea, pe care el și-o făurește despre fericire. Un sălbatec va pune în acest al doilea talger alcool și pene; un om civilizat va pune puțin aur și câteva zile de petreceri; dar un înțelept va pune mii de lucruri, pe care noi nu le vedem, tot sufletul său poate, și chiar nefericirea, pe care el o va f purificat.

Traducere de M. M.

Conferința despre Tolstoi

Doamna Sukhotina fiica lui Tolstoi a ținut la Leningrad o conferință despre părintele său, lămurind anumite împrejurări din viața marelui scriitor, și insistând mai ales asupra relațiilor lui cu soția sa. A mai citit și câteva pa-

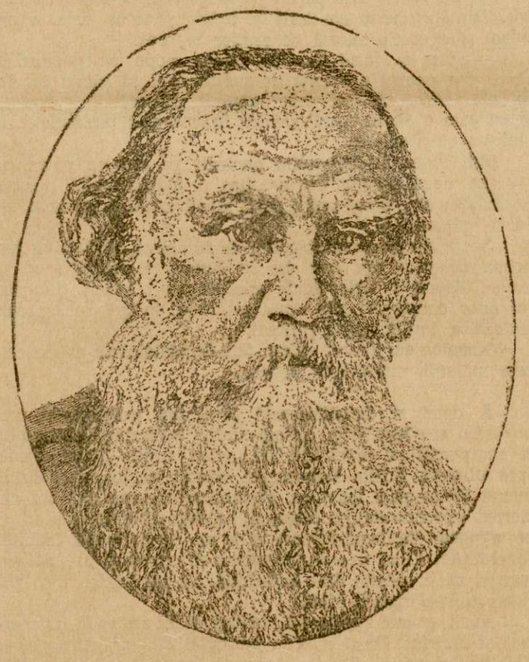

Tolstoi

sagii dintr'un jurnal inedit al lui Tolstoi în fața unei considerabile afluențe.

Suma ce s'a strâns din intrări a fost consemnată pentru a veni în ajutorul museului Tolstoi dela Moscova.

HORATIUS

Fântânei Bandusia

Fântâna Bandusie, ca un cristal mai clară
Și demnă de ofrande cu flori și vin spumos,
Ti-oi închina eu mâine un ied cu fruntea'n floare
Și înarmat cu două cornițe, grațios.

In van însă micuțul de joc și lupte repezi
Se pregătește vesel; căci sângele'i aprins
Cu roșul lui păta-va argintul undei tale —
Ca un apus de soare ce'ntârzie nestins...

Și jărăgaiul verii curgând în val fierbinte
La tine nu ajunge, fântână fermecată,
Ce răcorești în umbra brumată din desișuri
Și boii frânți de muncă și turma însetată.

Inflăcărat, fântână, vor înstruna cu lira
Și stânca și stejarul sub care tu țâșnești
Le voi cânta în versuri înălțându-te în rândul
Izvoarelor vestite, trecute în povești!

(Cartea III, Oda XIII).

Traducere în metru modern de T. ULMU

FRANCIS CARCO

Unchiul

In grădinița luminoasă. bunica așeza jilțul **unchiului** Imi amintesc și acum zidul îmbrăcat în ederă, aleile curate, crengile aplecate mult. **Unchiul** se juca singur, ostenindu-se să-și împreune degetele în felurite chipuri; când reușia să le încurce, avea un slab surâs de mulțumire nedeslușită, apoi se întuneca, și, cu gura căscată, aiurit, rămânea așa, multă vreme... Trebuia atunci ca cineva să deslipească blând mâinile sărmanului idiot.

Eram pe vremea aceea tare neastâmpărat. Unchiul nu-mi plăcea de loc. Privirea lui fixă mă înfricoșa. Ce bucurie nebună pe mine, când mă dădeam în leagăn și-mi făceam vânt smuncind cât puteam de frânghie! Stâlpii tremurau ineiele scârțâiau; alunecam pe sus, drept în picioare, scoțând țipete care te surziau.

Și **unchiul**, văzându-mă sburând pe de-asupra lui ca un vârtej, întindea brațele spre mine, strigându-mă.

Fusei băgat în gimnaziu.

Acolo, am învățat și am aflat lucruri grozave. Intr'o zi, directorul îmi zise:

— Jean-Paul-Réné Cauchoise, ești născut la 3 Iulie 1880, în Numéa, Noua-Caledonie. Nu-i așa?

Rămăsei uimit. Cum? Bunica mea nu știa unde mă născusem? Vrusei să răspund că mă născusem acasă la **noi**, la Saint-Bruno. Nu putui. Simții numai că începuse să-mi curgă lacrimi.

Directorul, îmi puse mâna pe frunte și-mi spuse:

— Să fii cuminte. Tu ești băiat bun.

Camarazii mei se jucau în curte, făcând baloane de săpun. Nu mă amestecai printre ei. Mă mulțumiam numai să privesc la cei cari jucau în bile, sau mai degrabă, mă plimbam singur. Imi repetam neincetat — ca să mă încredințez și eu — că, într'adevăr, mă născusem în insula ceea din Caledonia. Insă nici o amintire precisă nu mă îndreptăția, și adesea, șovăiam să cred.

Bunica venea, venea să mă vadă în fiecare Joi și-mi aducea prăjituri. „**Unchiul** e tare bolnav", repeta bunica.

Dumineca eșiam la plimbare singur.

...De câte ori îmi evoc copilăria, totdeauna o figură blândă de bătrânică îmi surâde în păinjenișul amintirei. Revăd atunci vorbitorul cu pereții lui severi, împodobiți cu tablouri și zugrăveli reci, șterse. Iar celelalte amintiri se distramă nelămurit, se pierd...

Incerc, totuși, și-acum simțământul acela ciudat care mă năvălea de câte ori, în ceasurile de studii, deschideam atlasul geografic. Intr'un pătrat albastru erau desenate: Numéa, Dombéa, Golful... nu știu care... Numele acestea aveau însușirea deosebită să-mi umple inima de tristețe. Nedeslușite impresii de călătorie, de pe undeva, departe, luau ființă în mine. Dar cum aș putea exprima aceasta? Cum aș putea tălmăci nostalgia fierbinte, deșteptarea unui atât de mare și copleșitor mister...

Și iată că într'o seară de Mai — nu știu cum — îmi amintii numele unui servitor: Arona!

Era înalt, sprinten, șiret și vesel...

Se apropia vacanța mare. Castanii desfrunziți, de-abia mai umbriau câte un petec de pământ. Sălile erau reci și lemnul înnegrit al pupitrelor, dacă sprijineai obrazul pe el, îl-l înghețа.

Eu, nu primii decât un premiu pentru purtare bună...

Casa ce-o regăsii după o lipsă de aproape zece luni, îmi păru de o pustietate, de o singurătate încântătoare. Iarba năpădise în toată grădina. Trandafirii începuse să se scuture și edera se cățăra sălbatic până pe vârful zidului, atârnând în afară. In mijlocul unei astfel de privelești, visul meu, nu făcu decât să învestmânte noui și tulburătoare hotărâri. Și, — lucru straniu! — căsuța aceasta mă făcea să bănuiesc existența unei alte case, a unei alte grădini unde, tot copil, cunoscusem aceeaș statornică senzație de amețire. Numai că, acolo, edera și trandafirii climatului nostru erau înlocuite de către lianele încâlcite și înalții palmieri.

Atunci, simții o singură și chinuitoare nevoie — să vorbesc. Bunica, absorbită de îngrijirile ce nu înceta să le dea unchiului, nu ghicea ce agitație nebună mă stăpânea, când privirile noastre se reîntâlniră. Aș fi vrut să strig: „Bunico, bunico, aici, în colțul acesta, erau odată, doi piersici înfloriți, erau rodii multe. Prin văzduh, pluteau — belșug — miresme de scorțișoară, de soare. Frunzele de aloes și de cactus se înălțau de-asupra zidului — sus, spre cer..."

Insă totul se petrecu în alt chip.

Unchiul trăgea să moară. Mă îndepărtau de el cât mai mult cu putință și eu, simțiam bine, privindu-i figura învinețită și umflată — că n'o s'o mai ducă multă vreme... La drept vorbind, moartea lui nu mă mișca de loc, de oarece punea capăt unor suferințe groaznice.

Cu toate acestea, o tulburare nelămurită mă stăpânea. Deveneam ciudat, sperios și aspru. Seara, închis în camera mea, nu puteam de loc s'adorm. Ceasul suna, pe rând unsprezece, douăsprezece, unu...

Intr'o seară mă culcasem mai târziu decât oricând. Lampa, răspândea o lumină roșie, de jeratec.

Auzii bătând în ușă.

Mă sculai. Deschisei. Bunica îmi făcu semn s'o urmez.

...**Unchiul** era culcat în patul în care dormea de obiceiu, bunica. Fața lui, altădată contractată, era acum de o seninătate adâncă... Și, cu mâinile împreunate pe piept, — de astădată pentru totdeauna, părea un crucifix de fildeș.

Atunci, nu știu ce nesfârșită și dureroasă emoție îmi zdrobi nervii. Căzui în brațele deschise ale bunicii și, printre lacrimi, îi auzii glasul tremurat:

— Sărută-l.

Și nu aflai, decât într'un târziu, groaznicul adevăr. Unchiul era tatăl meu. Se întorsese din colonii. In Numéa se îmbolnăvise de friguri. Mama murise acolo. El își târâse zilele din urmă printre noi — sărman idiot — fără să-și cunoască nici mamă, nici fiul.

Traducere de C. CRISTOBALD